

Előhang a Rakott 2012. november 01-i műsorához

A Rakott a mindenszenteki megemlékezés napján, élőben az alkotmánybíráskodást, s benne a magyar megoldást elemzi. Divat a csúcsokon ügyvédelles felhangot megütni. Van ennek fordítottja is: perverztes fél kérdi az ügyvédjét: jó-jó, hogy megyünk tovább az Alkotmánybíróságra, de az merre van? Reznált jogi képviselő: -kimegy a kapun, aztán felfelé meg sokáig jobbra! Érti: jobbra! A modern értelemben vett alkotmánybíráskodás az Egyesült Államok gyakorlatából, s egy 1803. évi döntésből eredeztethető. Legkorábban az volt az áttérés, hogy az USA Legfelső Bírósága kinyilvánította: „magában rejlő” alkotmányos joga és kötelessége a törvények alkotmány-megfelelőségének a vizsgálata is. Ez az alkotmányos jogok bírói védelmét indította el, s alapozta meg. Azóta a 200 év több fejlődési szakaszt hozott. Eredményként megállapítható, hogy a törvényhozással kapcsolatos alkotmányos ellenőrzés rendre fennmaradt, ám kiszélesül(t) az alapvető értékek és az alkotmányos alapjogok védelmével. 20 éven át, a '89-es rendszerváltó alkotmány nyomán itthon is ez volt a helyzet. Az mára döntően, s előnytelenül megváltozott. Egy anonim közszereplő így jellemzett: a 15 alkotmánybíró egy hajóban evez ugyan, de eltérő kikötőbe menne. Mi a valóság? Mi volt és mivé vál(ha)t a honi alkotmánybíráskodás az ország-megújítás zűrzavarában? Vendég: Dr. Papp Imre ELTE alkotmányjogász adjunktus úr, e téma tankönyvi társszerzője, aki maga is szolgált az AB hivatali apparátusában. Műsorvezető: Kolláth György

Adásmenet a Rakott 2012. november 01-i műsorához

Jó estét kívánok! Az 51. adásban, a Mindenszentek megemlékezésének napján, élőben köszöntöm a hallgatót. A Rakott az alkotmánybíráskodást, s benne a magyar megoldást elemzi. Halottaink emléknapiján csínján kell bánni a fekete humorral. Talán annyi még ilyenkor is elmondható, hogy bizonyos körök szerint a magyar Alkotmánybíróság **tetszalott állapotban** leledzik. Válasszuk ketté a szót. Van, akinek éppen így **tetszik**. Mások **temetnék**. Sokan feleslegesnek: illetve ritkán, defenzíven, több szólamban artikuláló „vészkiürtnek” tartják az AB-ét az ominózus gyorsnaszád rendszerében. Szerintem: nagyrészt elveszítette a 90-es években kivívott erejét, megkerülhetetlen szakmai és közjogi súlyát, de nem írt(ott)ák ki még a közhatalom megosztásának tényezői közül. Megrövidítették, átformálták, olykor rapid ellencsapással nyomás alatt tartják, de ez idáig nem nullázták le – formálisan. E minősítés akkor válik értékelhetővé, hogyha róla szóló, régi és új kulcsmondatokat, idézeteket gyűjtök csokorba.

1992. évi alapvetés, AB-idézet: Magyarország jogállammá minősítése ténymegállapítás és program egyszerre. A jogállam azáltal valósul meg, hogy az Alkotmány valóban és feltétlenül hatályosul. A jog számára a rendszerváltás azt jelenti, és jogi rendszerváltás kizárólag abban az értelemben lehetséges, hogy a jogállami Alkotmánnyal összhangba kell hozni, illetőleg - az új jogalkotást tekintve - összhangban kell tartani az egész jogrendszerrel. Nemcsak a jogszabályoknak és az állami szervek működésének kell szigorúan összhangban lenniük az Alkotmánnyal, hanem az Alkotmány fogalmi kultúrájának és értékrendjének át kell hatnia az egész társadalmat. Ez a jog uralma, ezzel lesz az Alkotmány valóságossá. A jogállam megvalósítása folyamat. Az állami szervek számára alkotmányos kötelesség ezen munkálkodni.

Nem sikerült megmaradni ezen a pályán. Jött természetes, belső erózió, ám generálta azt külső hatásokra bekövetkezett (m)értékvesztés is. Friss példaként: nemrég az AB silány érvekkel utasította vissza a Szabadság és Reform Intézet markáns, jogvédő indítványát. Azt, ami arról szólt, hogy vajon a 22 éve alkotmányos szabály (leegyszerűsítve: **az erőszakos és/vagy kizárólagos hatalomkoncentráció tilalmáról** mit jelent ma, mik a tetten érhető, kezelendő „állomásai” az ország-megújításban? Kinek mi a dolga vele? A testület egy főnyi érdemi megfontolás mellett, „passzolt”. Nyitva hagyta az AB, hogy egyáltalán: kinek mi köze van ahhoz, ami a szöveg szerint **mindenki joga és kötelessége, ti. fellépni az alkotmányos berendezkedést sértő törekvés ellen?!** Ha azt mondta volna a talányos testület, hogy mi nem vagyunk politikai felsőház, sem pedig az egyeduralmat megfélemező, ítélkező ténybíró, avagy mi csak az államfőnek vagyunk a bírója, de a kormány(fő)nek nem: szo-szo. De azzal a kifogással nemet mondani, hogy **nincs direkt személyes jogi érintettség**: kamu a köbön. **Nincs benne a mindenkiben az indítványozó**, avagy a legfőbb alkotmányvédő kompetenciával felruházott **AB maga is?** Dehogynincs! Helyes dolog vajon **meg sem kísérelni** a hatalommal szembeni népi ellenállási jog tartalmát, elveit, kereteit értelmezni, kibontani?! Nemzeti hitvallás, kötelező történeti alkotmányos vívmányok normája ellenére még és már **ott se tartunk, ahol**

az Aranybulla idején jártunk?! AB-divat lett érdemi érvek híján visszautasítani, vagy időmúlással kiüresíteni politikailag kényes, amúgy velejéig romlott, jognak látszó instrumentumokat.

Az utóbbi két év a magyar közpolitikában, s annak alkotmányossági próbája terén jócskán hozott ártó nyilatkozatokat és hibás fejleményeket. Ezek megrendítették a testületet, ha kiütés (K.O.) még nem érte. Majd a következő kötözködésükkor? Szemle:

1)A konszolidált időben készült összehasonlító alkotmányjogi tankönyvünk Sólyom Lászlót idézve így érvel: „...az alkotmánybíráskodás milyenségét az európai és az amerikai modelltől kifejlődött jellemzőkkel lehet megragadni. A jogfejlődés során Európában is igény formálódott a konkrét alapjogi sérelmek orvoslására.... Természetesen a törvényhozással kapcsolatos ellenőrzés is jelentős alkotmánybírói hatáskör marad, amelyet mi sem támaszt alá jobban, mint az alkotmánybírók erősödő bekapcsolódása a politikai döntéshozatalba. Az alapvető értékek tekintetében és politikai kérdésekben Európában és Amerikában egyaránt az alkotmánybírók mondja ki a végső szót.” Kommentár: zuhanásszerű, negatív változás történt itthon e téren (is).

2)Orbán Viktor úr, még ellenzékben, 2007-ben így nyilatkozott: „Kezdjük ott, hogy a köztársasági elnök az nem az alkotmányosság legfőbb őre Magyarországon, az az AB”. Ezt is mondta akkortájt: „Magyarország ma olyan ország, ahol az AB döntései mindenkire kötelezőek. Nincs kibúvó, kiskapu, ez a magyar demokrácia egyik vastörvénye”. Ezzel szemben 2102. őszén, már miniszterelnökként, egy németországi rendezvényen az AB-ről ezt jelezte: „A magyarok is tisztelik az AB intézményét, de van egy kis ambivalenciájuk vele szemben, hiszen a testület megsemmisítheti a nép által választott képviselők döntéseit, amit a magyar észjárás és gyomor nehezebben vesz be, mint a német. A vonatkozó szabályok átalakításával az AB most a helyén van. „Épp most került jó helyre”. Kommentár: talán helyre, tétre, befutóra tippelt?!

3) Ez év őszén egy müncheni rendezvényen Paczolay Péter AB-elnök úr ezt mondta: az AB-hoz eddig a vártnál jóval kevesebb alkotmányjogi panasz érkezett, a beadványok száma alig százas nagyságrendű, és az AB csupán kéttucatnyit fogadott be. Ezek többsége bonyolult gazdaságjogi kérdéseket tárgyal, a büntetőügyek aránya pedig elenyésző. Sajátos, hogy számos ügyvéd fordul a testülethez alkotmányjogi panasszal, például munkadíjuk alacsony volta miatt. Remélem, hogy nem ez lesz a karaktere ennek az intézménynek. Kommentár: mert, ha mégis?

Nem jó ügyvédelles felhangot megütni. Van ennek fordítottja is. Pervesztes fél kérdi az ügyvédjét: jó-jó, hogy megyünk tovább az Alkotmánybíróságra, de az merre van? Reznált jogi képviselő: - kimegy a kapun, aztán felfelé meg sokáig jobbra! Érti: mindig csak jobbra!

Alapvetés: a modern értelemben vett alkotmánybíráskodás az Egyesült Államok gyakorlatából, s egy 1803. évi döntésből eredeztethető. Legkorábban az volt az áttörés, hogy az USA Legfelső Bírósága kinyilvánította: „magában rejli” alkotmányos joga és kötelessége a törvények alkotmány-megfelelőségének a vizsgálata is. Ez az alkotmányos jogok bírói védelmét indította el, s alapozta meg. Azóta a 200 év több fejlődési szakaszt hozott. A törvényhozással kapcsolatos alkotmányos ellenőrzés kiszélesül(t) az alapvető értékek és az alkotmányos alapjogok védelmével. 20 éven át, a '89-es rendszerváltó alkotmány nyomán itthon is ez volt a starthelyzet. Az mára döntően, s előnytelenül megváltozott. Egy anonim közszereplő így jellemzett: a 15 alkotmánybíró egy hajóban evez ugyan, de eltérő kikötőbe menne. Mi a valóság? Mi volt és mivé vál(ha)t a honi alkotmánybíráskodás az ország-megújítás zűrzavarában? Harmadízben vendég a Rakottban Dr. Papp Imre ELTE alkotmányjogász adjunktus úr, e téma tankönyvi társszerzője, aki maga is szolgált az AB hivatali apparátusában. Szervusz Tanár Úr: a hallgató nevében is köszöntelek a stúdióban. Papp kollégával ebben a műsorban a „törvények bíróságáról” tavaly januárban beszélgettünk. Aggudalommal kommentáltuk a friss változásokat: tartottunk pl. az AB eljelentéktelenedésétől. 20 hónap távlatából érdemes megbeszélni, hogy mi volna ma az AB-ét illető reális mérleg, mik a független szervezetek főbb megállapításai, és mi lesz a jogos bírálatokkal? Van-e ész, erő és szent akarat egy tisztességes korrekcióra, rekonstrukcióra – mondjuk a Velencei Bizottság ajánlásai mentén? Tehát ma szembesítünk, közjogilag elemzünk, monitorizálunk.

Szünet előtt két kérdés-csoport adódik: 1) Szerinted az új AB-szisztéma bevált? Akár igen, akár nem: hány %-osra taksálnád a 89-es verzióhoz képest a 2011-12. évi felállást? És ha főként bíráló, vajon mennyiben oka a kritikának a törvényi visszalépés és mennyiben a személyi konstelláció?

2)Új elemként rendre ügyvédkényszer kapcsolódik a tipikus indítványozáshoz? Túlzó vajon a jogkeresők kedvezőtlen megítélése, tapasztalata?

Most rövid közszolgálati és kereskedelmi szünetet tartunk, de jövünk vissza. Folytatódik a Rakott Dr. Papp Imrével, az ELTE Jogi Kar alkotmányjogász oktatójával, mert a téma az alkotmánybíráskodás. Tegyünk most egy kis történeti, majd pedig nemzetközi kitekintést! A főbb állomásokat tekintve miért és miként fejlődött ki az alkotmánybíráskodás, és annak milyen válfajai és fejlődési szakaszai vannak? Nyitott a horizont: a világ és benne Európa merre halad a törvényalkotás kontrollja és az alapjogi védelem terén? Mit tartasz követendő avagy éppen elrettentő példának? Brüsszel, Strasbourg és Luxemburg gyakorlata milyen irányt, modern pályát jelöl ki a mi számunkra is – ha hajlandók vagyunk, volnánk azt követni?

Ismét szünetet tartunk, de jövünk vissza. Folytatjuk a Rakott-at Papp Imre tanár úrral, az ELTE alkotmányjogász oktatójával. Kérem, mutassuk be magát a politikai castinggal felturbózott AB-ét!? Melyek a kulcs-mozzanatok e tekintetben az Alaptörvény és a testület újkeletű, saját törvénye: a 2011. évi CLI. törvény mentén és tükrében! Az AB alapfunkcióit, egykorvolt és mai hatásköreit hogyan jellemeznéd, netán súlyoznád is?

Térjünk át gyakorlati kérdésekre! Kinek, mikor, mivel és hogyan érdemes az AB-hez fordulnia? Milyennek látod az AB tényleges, működésbeli rendjét: főként az egységesség, a pártosságot tiltó semlegesség, és a szakmai nyilvánosság szempontjából?

Javaslom, hogy térjünk át az AB aktusaira: beszéljünk a többségi határozatok jellegéről, a párhuzamos indokolásokról és a különvélemények minőségéről, jogi oktatási és gyakorlati jogfejlesztő szerepéről. Egy AB-végzés tényleg a végpont? Kiemelkedő, jó dolog volt-e anno a közhangulat okán alkotmánybírói szakértőnek lenni? Mivé lett mostanában a fura jelölés-választás nyomán az alkotmánybírói tisztség, ill. mire predesztinál a szakértői háttér? Látni nivóesést? Minden alkotmánybíró alkotmányjogász is egyben? 2013 tavaszán ismét frissítés alá kerül a testület. Politikai vagy közjogi karakterű döntés várható?

Elérkeztünk a mai utolsó szünetünkhöz, de jövünk vissza. Folytatódik és rövidesen be is fejeződik a Rakott Dr. Papp Imre alkotmányjogással. Tanár úr, két dolgról még érdemes beszélni. 1) II. parlamenti kamara híján az államfő és az AB tudna zömmel közösen ellenállni a jogi köntösbe bújtatott politikai szabadrablásnak, az önkényes vagy személyre szabott, hibás törvényalkotásnak? Érik ennek az ideje, szükségszerű felismerése? 2) Játékosan, tegyük fel, hogy a jó tündér teljesítené 3 kívánságot az AB megreformálásában, reputációjának, szakmai-közjogi tekintélyének a helyreállításában? Mi volna a Te 3 legfőbb kérésed, ajánlatod?

Köszönöm, hogy a vendégünk voltál: Papp Imre tanár úr. Köszönöm a Klubrádió munkatársainak: Árva Brigittának és Józsa Péternek is a segítő közreműködést. A legközelebbi élő adásunk november 22-én lesz. Témája a védelemhez való jog gyakorlása, számos kihívása a változó igazságszolgáltatás rendjében. Vendégünk Dr. Bánáti János kamarai elnök úr lesz, aki büntetőjogi specialista ügyvédként avatja be a hallgatót elvekbe és gyakorlatba. Szép estét kívánok, illetve a vendégünkkel együtt kívánunk a hallgatónak. A viszont hallásra: K. Gy. műsorát hallották.